

Ázsia határai és vízrajza

69.

*Hányszor nagyobb Ázsia Európánál?
Melyik Ázsia legmélyebb tava?*

A legnagyobb területű kontinens

Ázsia 44,5 millió km²-es területével a legnagyobb szárazföld, kb. négy és félszer nagyobb, mint a vele az óidőben összeforrt Európa. A kontinensek közül Ázsiában él a **legtöbb ember** (kb. 4,7 milliárd fő). Ázsia szinte teljes terjedelmével a keleti, illetve nagyrészt az északi féltekén fekszik, csak néhány szigete nyúlik át a déli félgömbre. Döntő része az Eurázsiai-kőzetlemezen helyezkedik el (1. ábra).

Ázsia határai

Ázsiát északon a **Jeges-óceán**, keleten a **Csendes-óceán**, délen pedig az **Indiai-óceán** határolja. Afrikától a **Vörös-tenger**, Európától délen a **Földközi-tenger** választja el. Nyugati határai az Európánál már megtanult választóvonal mentén, nagyrészt az **Urál** gerincén húzódnak. A Csendes-óceán és Ázsia törzsterülete között az óceántól szigetekkel, szigetsorokkal leválasztott tengerek találhatók. Többek között a Bering-, a **Japán (Keleti)-**, a Kelet-kínai- és a Dél-kínai-tenger. Az Indiai-óceánhoz tartozik délen a Bengáli-öböl, az Arab-tenger és a **Perzsa (Arab)-öböl**.

Ázsia keleti partjai közelében terülnek el a **Japán-szigetek**, mellettük a **Koreai-félsziget** nyúlik ki a szárazföldből. Délkelet-Ázsia partjainál fekszik Tajvan szigete, ettől délre találhatóak a **Fülöp-szigetek**. A sok ezer szigetből álló **Indonéz-szigetvilág** (2. ábra) legnagyobb tagjai: Borneó, Szumátra és Jáva. Az **Indokínai-félsziget** déli nyúlványa a hosszú és keskeny Maláj-félsziget. Dél-Ázsia további két nagy félszigete az **Arab-** és a **Hindusztáni-félsziget**. Utóbbi déli csücskénél található Ceylon szigete. Ázsia legnyugatibb nyúlványa **Kis-Ázsia** félszigete.

Ázsiát hat részre tagoljuk (3. ábra): Észak-Ázsia (Szibéria), Kelet-Ázsia (Távol-Kelet), Dél-Ázsia (Elő-India), Délkelet-Ázsia (Hátsó-India), Délnyugat-Ázsia (Közel- és Közép-Kelet) és Belső-Ázsia.

1. ábra: Az Eurázsiai-kőzetlemez és szomszédai

1. *Idézd fel, hol húzódik Ázsia és Európa határa!*
2. *Nézd meg az atlasz térképén, hogy milyen mozgást végez az Eurázsiai-lemez a szomszédaihoz képest!*
3. *Mely kőzetlemezek hordoznak még Ázsiához tartozó szárazföldeket az Eurázsiai-lemezen kívül?*

2. ábra: Az Indonéz-szigetvilág műholdképen

4. *Keresd meg az atlaszodban Bali szigetét! Határozd meg a földrajzi helyzetét!*

3. ábra: Ázsia részei

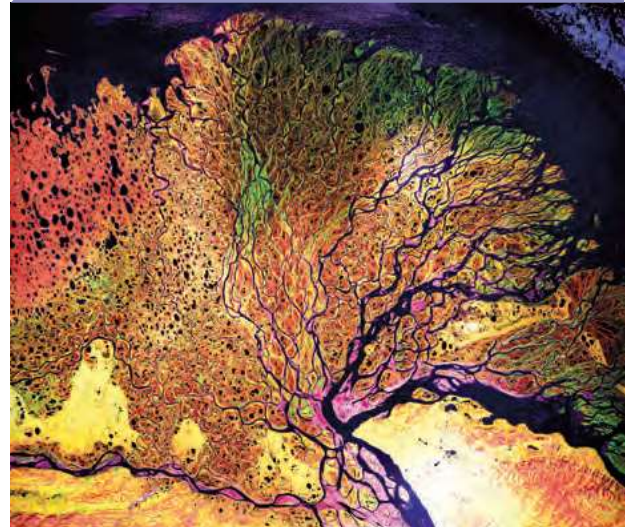
Vízrajz

Ázsia **jelentős folyamok** otthona, némelyik meghatározó szerepet töltött be az emberiség történelmében. Az **Eufrátesz** és a **Tigris** Kis-Ázsia hegységeiből indulva töltik fel hordalékukkal Mezopotámia alföldjét, majd közös torkolattal ömlenek a Perzsa (Arab)-öbölbe. A Hindusztáni-félsziget északnyugati határán folyik az **Indus**, a félsziget északkeleti részét a **Gangesz** uralja. Utóbbi a Brahmaputrával egyesülve hatalmas deltával torkollik a Bengáli-öbölbe. Az Indokínai-félsziget óriási folyama a **Mekong**, Kelet-Ázsia meghatározó folyói a Jangce és a Sárga-folyó (Huang-ho). A Jangce Ázsia leghosszabb folyója (6300 km). A Jeges-óceánba torkollik Észak-Ázsia három nagy vízfolyása: az Ob, a **Jenyszej** és a Léná. Felszínüket az év nagy részében jég borítja. A Léná deltatorokolata (4. ábra) a Nílusénál is nagyobb.

Ázsia középső, a partoktól távoli részein hatalmas kiterjedésű **belső lefolyású területek** alakultak ki, ahonnan a vízfolyások nem érik el az óceánt.

A világ legnagyobb tava a Kaszpi-tenger. Keletkezését tekintve tengermaradvány, ahogyan az Aral-tó is. Az **Aral-tó** korábban jóval nagyobb területű volt, de az utánpótlását biztosító folyók vizének elöntözése miatt folyamatosan zsugorodik. A Föld legmélyebb tava a **Bajkál-tó** (1642 m). Vetődéssel keletkezett árokban fekszik. A **Holt-tenger** több szempontból is különleges. Ez a világ egyik legsósabb tava. Sótartalma nagyjából tízszerese az átlagos tengervízének: olyan tömény, hogy nem lehet benne elsülyedni. Vetődéssel bezökkent árokban keletkezett, ami összefügg azzal, hogy a partjánál állhatunk a Föld **legalacsonyabb szárazföldi pontján** (–430 m).

4. ábra: A Léná torkolata színezett műholdképen

5. Olvasd le a térképről néhány folyam menti ázsiai nagyváros nevét!

5. ábra: Ázsia vízrajzi térképe

6. Melyik két nagy folyó ömlik az Aral-tóba?

A holt-tengeri sónak gyógyító hatása van, és kozmetikumokat készítenek belőle. A magas sótartalom miatt magasabb rendű élőlények nem élnek a vízben, innen ered a tó neve is.

A meleg éghajlat miatt a párolgás erőteljes, ennek hatására a víz kikristályosodó sótartalma a sekélyebb medencékben sószigeteket, változatos sóképződményeket alkot.

Rendszerezd az ismereteidet!

Készíts gondolattérképet a felsorolt fogalmakból! Ki is egészítheted a fogalmak listáját.

Eurázsiai-lemez, Urál, Japán (Keleti)-tenger, Indonéz-szigetvilág, Arab-tenger, Hindusztáni-félsziget, Jangce, Tigris, Indus, Gangesz, belső lefolyású terület, Kaszpi-tenger, Bajkál-tó, Aral-tó, Holt-tenger